

EVERHARD JANS

Donkere wolken boven Old Burgerweeshuis te Sneek

Voorgevel van het Old Burger weeshuis in de Kruizebroederstraat in Sneek (foto G. Dijs, Sneek).

Ondergang of redding van een Friese stadswijk

In verband met uitbreidingsplannen voor het gemeentehuis van Sneek wordt de bebouwing van de Kleine Koestraat en omgeving ernstig bedreigd. Zo wordt winkelpand de Keizerskroon met sloop bedreigd en komt ook het Old Burgerweeshuis steeds meer in de verdrinking. Het interieur is al sterk aangetast en straks komt als de plannen doorgaan ook de voorgevel in een weinig passende omgeving te staan. Everhard Jans ging een kijkje nemen.

Na enkele omzwervingen door de schilderachtige en wat rommelige stadskern van Sneek vind ik het in 1854 in de Kruizebroederstraat opgetrokken statige gebouw 'Old Burgerweeshuis' (OBW) - in laat-classicistische, nogal droge trant.

Hoewel E.H. ter Kuile stelt, dat 'kort na 1840 de smaak omsloeg en het neo-classicisme had uitgediend, behalve voor een enkel overheidsgebouw¹, hield men in Sneek nog vast aan deze stijlrichting. Architect Thomas Romein in Leeuwarden was in 'It Heitelân' immers nog lang voorvechter van deze richting.

Interieur van het OBW

Bij het betreden van de midden in de straatpartij van het OBW gelegen hal (marmeren plavuizen) hoor ik achter het klikken van biljartqueus in een zaaltje, waar de bejaardensoos actief is. Ik loop door naar het trappenhuis. Daar is een interessante trapconstructie te zien, met dubbele opgang en gietijzeren, ajour aantreden. Een grote plaat van marmer vermeldt vele notabelen van het Weeshuisbestuur, en de aannemer: Hendrik Wouda in Sneek.

De middengang geeft de symmetrie aan, die de totale T-vormige plattegrond van het OBW beheerst. Peter Karstkarel² schrijft in 1981 over deze voormalige 'Cruycebroedershof': 'In juni 1853 geven de voogden aan de Amsterdamse architect Israël Warnsinck de opdracht tot vergroting en gedeeltelijke verbouwing van

het weeshuis'. Na sloop van de oudere bebouwing realiseerde Warnsinck een waardig, symmetrisch ontwerp dat representatief genoemd kan worden.

Meisjes in witte boezelaar

Tot 1912 droegen de jongste meisjes van het OBW een witte boezelaar, over een donkere jurk, het geheel bekroond door een stijf hoedje met rand. De oudere meisjes droegen zelfs een zilveren oorijzer onder de Friese knipmuts. Deze kleding is nu nog in het Administratiegebouw van het OBW te zien.

De jongens droegen zwarte petjes, witte kraagjes en een zwart kostuum, tot 1912.³

Architectonische waarde

Peter Karstkarel stelt vast: 'Het weeshuis is een van de grootste niet-religieuze gebouwen binnen de grachtengordel van Sneek - in de fijnmazige structuur van de stad is het een opvallend fors element'. Fraai is ook de werking van het middenrisaliet met plastisch uitstekende lantaarn en de pitige werking van lijsten, die boven van beneden scheiden. Sterker geprofileerd is de kroonlijst. Het zou jammer zijn als dit karakteristieke gebouw zou verdwijnen, ook al vanwege de oudere historie en de middeleeuwen.

Warnsinck heeft een opvallend 'gebaar' gemaakt, op de grens van het historicisme, dat nog verrijkt wordt door het rijke materiaalgebruik en de fijne details van het in 1904 naar ontwerp van de bekende Cuij-

persleerling Nicolaas Molenaar aangebouwde Administratiegebouw met fialen en sieropschriften. Het OBW stijgt uit boven het beperkt- utilitaire, dat andere oude weeshuizen kenmerkt.

In hetzelfde jaar (1904) realiseerde architect W. de Jong op de hoek tegenover voornoemd Administratiegebouw een winkelpand de 'Keizerskroon' in *Jugendstil* in opdracht van winkelier *Terpstra* (hoek Kleine Kerkstraat). Het is een monumentaal pand met overhoekse ingangspartij en balkon. Deze hoekingang werd voorzien van een fraaie geveltop met stilistisch passende windwijzer met bouwjaar.. Florale motieven boven de houten vensterkozijnen verfraaien dit winkelhuis. Het is op dit moment nog in gebruik bij 'Beeldend Aktief Sneek'. Er worden belangwekkende exposities van eigentijdse kunst in gehouden, van goed niveau.

Donkere wolken

Toch wordt deze omgeving bedreigd. De heer B. Oppewal, medewerker ruimtelijke ordening van de gemeente Sneek deelde me telefonisch mede, dat Sneek het gemeentehuis moet gaan uitbreiden, ten koste van de bebouwing in de Kleine Koestraat en omgeving. Gepland zijn o.m. winkels met bovenwoningen, bars, het gemeentekantoor en een parkeergarage.

Iets verderop, voorbij het Administratiegebouw staat aan de Kleine Kerkstraat 4 een imposant, langgestrekt gebouw van Friese baksteen, dat 9 traveeën telt. Het bouwjaar is in fraaie cijfers op de gevel te zien: Anno 1841. Deze gevelwand telt vele ramen met rondbogen en gietijzeren roeden. Het is nu in gebruik als Joods restaurant en fitnesscentrum. Schuin tegenover, op de hoek: een voormalig horecaondernemen: 'Die Porte van Cleve'.

Samengaan van oud en nieuw

De redding van dit waardevolle stukje oud-Sneek zou moeten bestaan uit de combinatie van goede oude en nieuwe bouwkunst. De gemeente moet niet zonder meer gaan slopen, nee, er dient door een goede ontwerper een prettig-ogend plan te worden gemaakt, dat tot hergebruik van oude elementen als het OBW en de 'Keizerskroon' leidt. Ze zijn technisch nog solide. Een en ander kan heel goed met een kleinschalige, moderne (post-modernistische?) kantoor- en winkelarchitectuur worden gecombineerd. Een brute ondergang via de stenen bal of de bulldozer zou smadelijk zijn voor Sneek. Heemschut wenst de gemeente en het college van B & W veel wijsheid toe, bij de besluitvorming. Sterkte! En niet alles aan projectontwikkelaars overlaten.

Literatuur:

1. Catalogus 'Nederland bouwt in baksteen', Rotterdam 1941. E.H. ter Kuile, De architectuur, in: Duizend jaar bouwen in Nederland, Amsterdam 1957.
2. G.P. Karstkarel, De bouwactiviteiten van het Old Burger Weeshuis te Sneek gedurende de laatste anderhalve eeuw, in: Van wezenzorg naar stadsbelang, Het Old Burgerweeshuis, Bolsward 1981, p. 44-60.
3. J.E. Bazuin, Mensen in de schaduw van Cruycebroedershof, Sneek 1980.